

כ"ד סיון תשע"ה. 11.6.2015

גיליון מס' 462

פרשת שלח לך

"ארץ זבת חלב ודבש"

מאת חנה לבל, קבוצת יבנה

דבר ה' בפרשתנו פותח במילים "שלח-לך", ומלמדנו רש"י שזו הייתה בקשת העם, כנאמר: "ותקרבון אלי כולכם ותאמרו נשלחה אנשים...". העם היה קטן אמונה ומלא פחד, ולא היה כאברהם שכשנאמר לו, באותו הסגנון, "לך לך" ... אל הארץ אשר אראך... " הוא קם והלך, כי ה' דיבר. את טיבה של הארץ לומד אברהם מתוך ישיבת ארץ ישראל ואינו נזקק למרגלים שיחבבו אותה עליו. אברהם הולך ונוסע בארץ, נאחז בה, קונה אחוזת קבר בכסף מלא, אבל מאז הברית בין הבתרים הוא יודע "כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם...ועבדום ועינו אותם ארבע מאות שנה..." והוא ירא. גם יעקב ירא, והקב"ה מחזקו "אל תירא מרדה מצרימה". כאשר מתממשים דברי הברית וכשמגיעה שעת החזרה לארץ, בני ישראל הם כבר עם, אבל עם של עבדים, חסרי אמונה. אז נולד לראשונה הביטוי שאמור לחזק אותם: משה שומע ליד הסנה: "...פקד פקדתי אתכם...ואמר אעלה אתכם מארץ מצרים...אל ארץ זבת חלב ודבש..."

המרגלים בפרשתנו נשלחים לתור את הארץ, ובמרכז השאלות לבדיקה מככבת השאלה "הטובה היא אם רעה". הם עושים את מלאכתם ומביאים מהארץ אשכול ענבים. נוכחותם הקצרה משאירה חותם בארץ בקריאת שם אטיולוגי לנחל שבו בצרו את האשכול המרשים, שנשאו אותו "במוט בשניים" – נחל אשכול. הם מספרים אודות הארץ "וגם זבת חלב ודבש היא", אבל מתוך חוסר אמונה ופחד הם אומרים עליה "ארץ אוכלת יושביה...", ורק כלב ויהושע מדגישים "טובה הארץ מאד מאד ... ארץ אשר היא זבת חלב ודבש...", ובשל אמירה זו זוכים שניהם בכניסה לארץ. משה רבנו שהתקשה להשלים עם גזירת "כי מנגד תראה את הארץ...", אומר לעם: "... הארץ אשר אתם עוברים שמה... ארץ זבת חלב ודבש. לא כארץ מצרים היא..."

הביטוי "ארץ זבת חלב ודבש" מופיע שש-עשרה פעמים בתורה, חמש פעמים בשאר ספרי התנ"ך, ותמיד ביחס לארץ ישראל, לבד מדברי קורח ועדתו, חסרי האמונה. "המעט כי העליתנו מארץ זבת חלב ודבש להמיתנו במדבר... אף לא אל ארץ זבת חלב ודבש הבאתנו...". גם אם נפרש שהם מתכוונים לארץ גושן שנקראת "מיטב הארץ", שניתנה להם למושב ואכן גידלו בה בקר נותן חלב, וגם אם גידלו בה בצלים ושומים, "חלב ודבש" במובן המטפורי לא היה להם בארץ מצרים, דהיינו שפע ומתיקות לא היו שם בבית-העבדים.

בפרשת הבאת הבכורים אנו מצווים לומר לפני ה': "ויבאנו אל המקום הזה, ויתן לנו את הארץ הזאת, ארץ זבת חלב ודבש..." ובוודאי מעשרות אומרים: "השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך את ישראל ואת האדמה אשר נתת לנו, כאשר נשבעת לאבתינו ארץ זבת חלב ודבש". אין ספק שהביטוי חלחל לתודעה היהודית ומחק את דיבת המרגלים ותלונת קורח ועדתו.

חז"ל עסקו בפירוש הביטוי ורבים הבינו אותו כדימוי לטוב ולשפע. במדרש תנחומא אנו מוצאים: "מעשה בר' יוחנן בן אליעזר שהיה יושב תחת תאנה אחת והייתה מלאה תאנים יפות, ירד טל והיו התאנים שואבות דבש... באה עז אחת והייתה מנטפת חלב בדבש, וקרא לתלמידים ואמר להם: בואו וראו מעין עולם הבא...".

עגנון, בדורנו, מספר ב"מעשה העז" על הזקן הגונח מליבו בגלות, והעז מספקת לו חלב מרפא. בניגוד למרגלים, העז שמרגלת בארץ חוזרת ומשקפת את שבחיה: "שהתה כמה ימים ובחזירתה היו דדיה מלאים חלב מתוק מדבש, וטעמו טעם גן עדן". הבן בסיפורו של עגנון, המסמל את הדור שלנו, נענה לקריאת ה'לך-לך' של העז: "מכיוון שיצאו מן המערה ראה הרים רמים וגבעות עם פרי מגדים, ובאר מים חיים נוזלים מן ההרים, ורוח מפיחה כל מיני בשמים, והעז עולה באילן והאילן מלא חרובים מלאים דבש...". סופו של הסיפור שהבן זכה בישיבת ארץ ישראל, ואילו הזקן המשיך לגנוח בגלות מחוסר מזל. מי ייתן וצעירינו לא יחפשו מעבר לים את הארץ שתהיה עבורם אשליה של ארץ זבת חלב ודבש.

חנה לבל, אם לארבעה, סבתא לנכדים ונינים. חברת קבוצת יבנה שאליה הגיעה עם גרעין 'עציון'. במשך שנים רבות הייתה מורה. מחנכת ומדריכת מורים. כיום מלמדת שעורים למבוגרים, בספרות ובתנ"ך, בקבוצה ובסביבה.

אפשר לקבל את דף פרשת השבוע של הקיבוץ הדתי בדואר אלקטרוני או לראות אותו באינטרנט באתר של תנועת הקיבוץ הדתי בכתובת: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il ולרשום subscribe בעזרת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בעזרת הנושא. תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il